

030303-3

Patočkova myšlenka tzv. negativního platonismu je dokladem dvojí složky jeho vztahu k Platónovi a k jeho pojetí „idejí“: na jedné straně je to jisté navázání na Platóna, zatímco na druhé straně je to kritická distance od něho, tedy přinejmenším od jeho chápání idejí jako pozitivních jsoucen (dokonce jediných pravých pozitivních jsoucen, jako pravé skutečnosti). Bez ohledu na to, zda jde skutečně o pojetí Platónovo nebo spíše o Platónovu interpretaci pozdního pythagoreismu, jde nám o postižení toho podstatného, co mohlo Patočku na jistou dobu vést k tomuto rozhodnutí a myšlenkovému pokusu (kterého ostatně po několika letech zanechal a který dokonce výslovně zavrhl – např. v jednom dopise prof. Richterovi). Když si vypůjčíme slovník Kantův, mohli bych říci, že Platónovy „ideje“ mají apriorní charakter; nejstarší filosofové pro to měli mnohovýznamný termín ARCHÉ. V jistém smyslu opravdu můžeme v pojetí idejí, jak je najdeme v dialogu Timaios, vidět poukaz k ‚archaické‘ povaze idejí. Ovšem ve vztahu k starším filosofům jsou tu významné rozdíly. Především je tu pozoruhodná mnohost: samy ideje jsou mnohé, a dokonce některé jsou vzájemně inkompatibilní, ale vedle světa idejí, který by bylo možno chápat jen jako ARCHÉ nejen vnitřně mnohou, ale dokonce nesjednocenou, jsou tu další dvě ARCHAI, totiž jednak demiurgos, jednak nikdy nepočínající ani nekončící beztvarý tok. Zvláštní je, že dva zdroje pohybu jsou přiřčeny demiurgovi a onomu beztvarému toku, zatímco ideám je jakýkoli vlastní pohyb odepřen. Zatímco je tím ideám nutně odepřena i oživenost (na rozdíl od ARCHAI prvních filosofů, kterým to vytýká Aristotelés, nazývá je – neprávem – „hylozoisty“), představuje beztvarý tok pohyb rovněž zbavený oživenosti, takže zdrojem života se může stát leda demiurgos..

(Písek, 030303-3.)